

Zdislava Cekotová, Anna Vratislavská mezi Slezskem a Čechami, diplomová práce, FF UK Praha 2020, 80 stran, 12 dalších nečíslovaných, 5 příloh (8 stran nečíslovaných)

Zdislava Cekotová si jako téma své diplomové práce zvolila zajímavý, a relativně metodologicky obtížný úkol, sepsat první rozsáhlejší biografii české přemyslovské princezny Anny Slezské, a současně sledovat dva další důležité fenomény spjaté s osobností této královské dcery: její sociální emancipaci po ovdovění jako vladařky a regentky svých synů a její kult zbožné ženy směřující k svatořečení.

Již v tuto chvíli budiž řečeno, že přestože ve středoevropském prostředí působí naznačený životní příběh poněkud exkluzivně či atypicky, v širším evropském kontextu tak tomu není. Stačí připomenout Adélu z Bois, dceru Viléma Dobyvatele, Eleonoru Akvitánskou či burgundskou vévodkyni Alix z Vergy, a uvědomíme si, že vstup žen do vysoké politiky či jiných sfér až dosud takřka plně vyhrazených mužům se stával už od 12. století patrně obecněji pozorovatelným trendem, o jehož důvodech stojí za to uvažovat.

Kolegyně Cekotová rozdělila svou práci do tří věcně vymezených kapitol, opatřila Úvodem, v němž se podle mého názoru vypořádala na solidní úrovni s heuristicko-metodologickým pozadím tématu, a shrnujícím Závěrem. Práce má logickou strukturu a proti její řemeslné podobě nelze vznášet zásadní námitky. Přesto dílo trpí některými významnějšími nedostatky, na které je třeba upozornit. Tím nejmenším, přesto však nepřehlédnutelným problémem je stylistická nevyrovnanost textu. Jsem si vědom toho, že v případě předkladatelky se jedná teprve o druhý rozsáhlejší kvalifikační text, takže je jistá míra formulační neobratnosti pochopitelná; někdy však ústí v nelogická konstatování. Jeden příklad za všechny: „*Druhou hlavní sledovanou linií je Annin náboženský život a možnost jejího blahorečení, jež vyplývá z existence již výše zmíněné Aniny legendy,*“ píše autorka na straně dva. Jenže možnost beatifikace neplyne z existence hagiografického textu, ale ze zvolené životní strategie či chrismatu osobnosti, jak se jinde správně v práci dočteme, a legenda je pouze znakem této skutečnosti. Lapsy tohoto druhu, jakkoliv časté, ovšem meritorně nesnižují úroveň práce; čtenář jen musí někdy více přemýšlet, jak to kolegyně vlastně myslela.

Vážnější je výhrada ke způsobu citování pramenů. Obvyklým územ je totiž do textu latinský text překládat a do poznámkového aparátu uvést latinský originál. Zdislava Cekotová však namnoze, zejména u diplomatického materiálu, pouze povšechně odkazuje k příslušným edicím, v případě hagiografie uvádí své české překlady, popřípadě přímo v textu cituje

latinsky krátké úryvky. Sám o sobě je to postup možný, velmi však ztěžuje kontrolu autorčiných interpretací, v případě pasáží z legend je pak kontrola bez edice nemožná a čtenář jen musí spoléhat na správnost pisatelčiny intuice.

V předložené diplomové práci však narazíme i na problémy věcného a metodologického charakteru. Tak mám problém přijmout pisatelčin předpoklad, že „*Kořeny ženské panovnické svatosti pramení v příkladu mužské královské svatosti.*“ (s. 7) Co potom merovejské královny? Již František Graus¹ upozornil na četný a samostatný fenomén ženské královské svatosti, stojící v protikladu k absentující panovnické svatosti franských králů.

V rozboru diplomatického materiálu mi schází autorčina pozornost k intitulatiu vévodkyniných listin. Jedna z podkapitol je sice nadepsána *Dei gratia ducissa Silesie*, avšak jak se vlastně vévodkyně titulovala? Varioval nějak její titul? Používala skutečně formuli *Dei gratia*, a pokud ano, pak pravidelně? Nevím, zda bylo možné v Annině případě z těchto otázek něco vytěžit, pokud ne, měly to být výslovně konstatováno, protože jinak platí, že od vydání Wolframových *Intitulationes*² víme, že titulatura zvolená vydavatelem listiny patří mezi nejdůležitější znaky nejen jeho sebe prezentace, ale i sebeidentifikace.

Poslední významnější problém mám s celkovým vyzněním díla. To v Úvodu slibuje moderní životopis opřený o metodologické statě na toto téma a rozklíčování hagiografického textu o Anně pomocí komparativní metody tak, že se podaří oddělit topická místa od skutečně biografických črt. V prvním případě zůstala záležitost, řekněme, v půli cesty. Domnívám se, že jedním z podstatných důvodů, proč se tomu tak stalo, je úzká komparativní základna. Abychom totiž pochopili, jak významnou (anebo nevýznamnou) pozici přemyslovská princezna vydobyla, bylo by dobré vykročit mimo střeoevropský prostor a srovnat její diplomatický materiál s analogickými písemnostmi jejích vrstevnic. Dobrou cestou k tomu je portál <https://epistolae.ctl.columbia.edu>. To se bohužel nestalo, ale i tak mohu souhlasit s klíčovým závěrem, že Anna držela své země, alespoň po jistý čas, v nedělu se svými potomky, což lze chápat jako skutečnost hodnou zřetele.

Pokud jde však o rozbor legendy cestou komparace s obdobnými texty o Hedvice Slezské, Anežce České, či Alžbětě Durynské, obávám se, že se kolegyně Cekotová v tomto případě nedokázala důsledně držet proklamovaného postupu, a její závěry většinou vyznívají

¹ Volk, Herrscher und Heiliger im Reich der Merowinger: Studien zur Hagiographie der Merowingerzeit, Praha 1965.

² Wolfram Herwig, Lateinische Königs- und Fürstentitel bis zum Ende des 8. Jahrhunderts, Graz/Köln/Wien 1967 (=MIÖG Erg. Bd. 21); INTITULATIO II. Lateinische Herrscher- und Fürstentitel im neunten und zehnten Jahrhundert, Beiträge von Karl Brunner, Heinrich Fichtenau, Elisabeth Garms-Cornides und Herwig Wolfram, hg. Herwig Wolfram, Wien/Köln/Graz 1973 (=MIÖG Erg.-Bd. 24); Wolfram Herwig (Hg.), INTITULATIO III. Lateinischer Herrschertitel und Herrschertitulaturen vom 7. bis 13. Jahrhundert, Wien/Köln/Graz: Böhlau 1988 (= MIÖG, Ergänzungsband 29)

nepřesvědčivě, či jde o ne příliš překvapivá konstatování. Je ovšem vůbec otázkou, zda bylo schůdné vydat se touto cestou a pokusit se srovnávat nehotový text o Anně s hagiografiemi s propracovaným a promyšleným narativem.

Na druhé straně má práce své silnější stránky. Autorka se dobře zhostila interpretace genderových představ v rytířském románu a v tématu dvorské lásky v konfrontaci s představou ženy hagiografie, aniž by nějak znásilňovala středověk, což dnes samozřejmostí není. Zajímavý je i její pokus nalézt odpověď na otázku, kdo měl zájem na Annině beatifikaci a proč z ní nakonec sešlo.

Mám-li tedy vyslovit celkové hodnocení předloženého díla, konstatuji, že máme před sebou kvalitně sepsanou monografii, jež trpí některými nepřesnostmi či ukvapenými formulacemi. Splňuje však s rezervou nároky kladené na tento typ kvalifikační práce. Doporučuji ji proto k úspěšné obhajobě a navrhuji hodnocení:

velmi dobře

Doc. PhDr. Václav Drška, Ph.D.

V Kolíně 7. června 2020